

Rusya'da Siyasal Değişimler Çerçevesinde Tarihsel Olarak Rus Eğitim Sistemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapısı ile İlgili Bir Değerlendirme

Halil Günay* & Elif Günay**

Öz: Okul öncesi eğitim sistemi, 7 yaş altı çocuklara kaliteli eğitim sunmaya odaklanmaktadır. Adı geçen bu eğitim sisteminde, çocuklarda sosyalleşme süreçlerinin öğretilmesi ve onların kişilik gelişimine faydalı olması hedeflenmektedir. Söz konusu bu hedefe ulaşmak için devletler, kendi ülkesinin dinamiklerine göre farklı eğitim sistemi yürürlüğe koymaktadır. Rusya Federasyonu, eğitim sistemindeki genel durumu göz önünde bulunduracak olursak, söz konusu bu farklılığın en ciddi şekilde görüldüğü ülkelerden biridir. Bu durumun oluşmasının temel kaynağı Rusya'nın tarihsel geçmişi, coğrafi ve demografik yapısında yatmaktadır. Rusya'nın tarihsel geçmişinde, küresel anlamda farklı ekonomi ve siyasi yapıya sahip, toprak parçası olarak Dünya'nın en büyük ülkesi ve farklı dil, din, mezhep ve ırkları içinde bulunduran Sovyetler Birliği vardır. Bu anlamda Rusya'nın eğitim sisteminin, diğer ülkelerin eğitim sisteminin yapısı ve özelliklerinden farklı olması olağandır. Bu olağan durum ardından, 1991 Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası Rus eğitim sistemi kendini güncelleyerek değişime gitmiştir. Rusya'da, bu değişimin neticesinde eğitim sisteminin yapısı ve özellikleri birçok reformla uğradı ve hala bu reform süreci devam etmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, Rusya Federasyonu'nun eğitim sisteminin yapısı ve özelliklerini irdelemektir. Söz konusu bu irdelemede, konu sınırlandırılarak okul öncesi eğitim seviyesine ağırlık verilmektedir. Çalışma sonucu olarak, Rusya'daki eğitim sistemi nevi şahsına münhasır bir modele sahiptir. Bu model, tarihsel süreç içerisinde reformla uğrasa da okul öncesi eğitime verilen önem azalmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sovyetler Birliği, Rusya, Eğitim Sistemi, Okul Öncesi Eğitim, Eğitim Hakkı

A Historical Russian Education System and Preschool Education Structure in the Framework of Political Changes in Russia

Abstract: The preschool education system focuses on providing quality education to children under the age of 7. In this education system, it is aimed to teach the socialization processes of children and to be beneficial for their personality development. In order to achieve this goal, states implement different education systems according to the dynamics of their own country. If we consider the general situation in the education system, the Russian Federation is one of the countries where this difference is seen most severely. The main source of this situation lies in Russia's historical past, geographical and demographic structure. In the historical past of Russia, there is the Soviet Union, which has a different economic and political structure in the global sense, the largest country in the world in terms of territory, and different languages, religions, sects and races. In this sense, it is normal for Russia's education system to be different from the structure and characteristics of the education system of other countries. After this ordinary situation, after the collapse of the Soviet Union in 1991, the Russian education system updated itself and changed. In Russia, as a result of this change, the structure and characteristics of the education system have undergone many reforms and this reform process still continues. In this context, the aim of this study is to examine the structure and features of the Russian Federation education system. In this discussion, the subject is limited and the pre-school education level is emphasized. As a result of the study, the education system in Russia has a sui generis model. Although this model has been reformed in the historical process, the importance given to pre-school education has not decreased.

Keywords: Soviet Union, Russia, Education System, Preschool Education, Right to Education

Received/Gönderim 24.11.2021 – Accepted/Kabul 15.03.2022

* Doktorant, Kocaeli Üniversitesi, hall.gunay@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1503-7415

** Eğitim Yöneticisi, MEB, elifgunay2007@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4792-7343

Atıf Bilgisi / Citation: Günay H. & Günay, E. (2022). Rusya'da Siyasal Değişimler Çerçevesinde Tarihsel Olarak Rus Eğitim Sistemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapısı ile İlgili Bir Değerlendirme. *Journal of Middle East Perspectives*, 1(1): 45-60.

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistem iki kutuplu (Doğu-Batı Blokları) yapıya dönüşmüştür. Sovyetler Birliği Doğu Blok'unun lider gücü olarak ön plana çıkmıştır. O dönem içerisinde Sovyetlerin siyasi, askeri ve teknolojik alanda güçlü bir ülke olmasındaki önemli etkenlerden biri eğitim sistemindeki başarısından kaynaklanmıştır.

Adı geçen Birlik, 1991 yılında lağvedildi ve sonrasında bu Birlik 'ten 15 bağımsız devlet kuruldu. Rusya Federasyonu, Sovyet sonrası kurulan devletlerden biridir ve Sovyetlerin mirasçısı durumundadır. Söz konusu bu durum, Sovyetler Birliği'nin elinde var olan siyasi ve teknolojik gelişmişliğin Rusya'ya geçmesi anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile Sovyetler döneminde yürütülen ve uygulanan eğitim sistemi, günümüzdeki Rusya Federasyonu'nun uluslararası sistemde güçlü bir aktör durumunda bulunmasının ana kaynağıdır.

Günümüzde Rusya, Dünya'da en büyük toprak parçasına sahip olan ülkedir. Atfedilen bu ülke, 2021 verilerine göre yaklaşık olarak 146 milyon nüfusa sahiptir ve bu nüfusun %84,8'i 15 yaş üzeri kişileri kapsamaktadır. Söz konusu 15 yaş üzeri nüfusun %99,72'si okuma yazma bilmektedir (Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı: Nüfus Bölümü, 2021, s. 1). Söz konusu bu durum, Rusya Federasyonu'nun eğitime vermiş olduğu önemi göstermektedir. Bu bakımdan, özellikle Rusya'nın eğitim sisteminin yapısı ve işleyişi bu çalışmanın ana hedef noktası durumundadır.

Bu çalışmada; "Rusya'da Rus vatandaşlarına eğitim hakkı verilmekte midir?" ve "Rusya eğitim sistemi ve okul öncesi eğitimin tarihsel olarak değişim ve dönüşümü nedir?" sorusu sorulmuştur.

Araştırma sorusu ile ilgili olarak, iki varsayım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Rus hükümeti bağlayıcı hukuki metinlerde Rus vatandaşlarının eğitim hakkını vermektedir, korumaktadır ve garanti etmektedir. İkinci olarak, Rusya'nın tarihsel olarak siyasi örgütlenmedeki rejimi ve ideolojik değişimleri, Rusya eğitim sistemini ve okul öncesi eğitim yapısını etkilemektedir.

Araştırma sorusunu yanıtlamak ve varsayımlarımızı kanıtlamak için yerli ve yabancı (özellikle Rusça kaynaklar) literatür taraması yapılmıştır. Bu bağlamda, birincil ve ikincil kaynaklar aracılığıyla; makale, kitap ve internette yayımlanmış olan elektronik ortamda elde edilen kaynaklar kullanılarak, veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler doküman analizi

çerçevesiyle incelenmektedir. Bu doğrultuda, nitel araştırma tekniği içerisinde, tarihsel araştırma modeli ön plana çıkmıştır.

Türkiye’de Rusya eğitim sistemi ve okul öncesi eğitim ile ilgili kaynakların az olması ve bu konuya ilişkin az sayıda tezin ve makalenin yazılması açısından bu çalışma literatüre katkı olarak değerlendirilmektedir.

Aralık 2019’da tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi süreci, dünyadaki eğitim sisteminde ve işleyişinde değişime sebep olmuştur. Söz konusu bu değişimden Rusya da etkilenmiştir. Türkiye’de Rusya eğitim sistemi ve okul öncesi eğitim ile ilgili bilimsel yayımların az olması, ilk başta pandemi öncesi Rusya’da eğitim sistemi ve okul öncesi eğitimin gelişim süreci ve günümüzdeki yapısını ortaya koyan bir araştırma yapmaya yöneltmiştir. Bu araştırma konusunun literatürdeki eksikliği tamamlayacağı öngörülmektedir.

Bu bağlamda, çalışma 3 bölümde incelenmektedir. Birinci bölümde, eğitim hakkı kavramı bağlamında Rusya’nın bu konuya bakışı değerlendirilmektedir. İkinci bölümde, Rusya’nın eğitim sistemi inşa süreci ve yapısı ele alınmaktadır. Son bölümde ise Rusya’nın okul öncesi eğitim yapısının tarihsel süreç çerçevesinde günümüzdeki durumu irdelenmektedir.

Rusya Federasyonu’nun Eğitim Hakkına Bakışı

Temel hak ve özgürlükler içerisinde yer alan eğitim hakkı, tüm insanların doğuştan sahip olduğu ve ülkelerin herkese eşit ve ayırım gözetmeden vermesi gereken önemli bir haktır. Söz konusu bu hak, Soğuk Savaş döneminde kurumsallaşmaya başlamıştır. Soğuk Savaş döneminde yürürlüğe konulan sözleşmeler, ülkelere bu hakka ilişkin sorumlulukları bağlayıcı olmasa da ödev olarak yüklenmiştir (Gümüş, 2012, s. 119).

İnsani hak ve temel özgürlük çerçevesinde her insanın eğitim alma hakkı Rusya Federasyonu Anayasası uyarınca garanti altına alınmıştır. Söz konusu garanti edilmiş bulunan bu hak, ilk kez 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinin 26. maddesinin 1. bölümünde ve daha sonra 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nin 13. maddesinin 1. bölümünde yer almıştır. Adı geçen bu sözleşmeler Sovyetler Birliği döneminde ortaya konulmuştur. Daha sonra Rusya Federasyonu döneminde bu konuya ilişkin ortaya konulan bir diğer sözleşme ise Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın 14. maddesidir ve söz konusu bu sözleşmeye göre; “Hiç kimsenin eğitim hakkından mahrum bırakılmayacağı” ifade edilmiştir. Bu ifade, eğitim konusunda ayrımcılığı yasaklamıştır (Nikolaevna, 2015, s. 909).

Bu bağlamda ırk, milliyet, dil, cinsiyet, yaş, sağlık durumu, dine karşı tutum, inançlar, parti üyeliği, sabıka kaydı ne olursa olsun Rusya vatandaşlarının kendi topraklarında eğitim alma hakkı vardır. Söz konusu bu haklardaki kısıtlamalar ancak kanunla belirlenmektedir. Ayrıca, gelişimsel engelli vatandaşlar için gelişim bozukluklarının düzeltilmesi ve sosyal uyum sağlanması konusunda ücretsiz destek eğitimi verilmektedir (Mikhaylovna, 2012, ss. 77-78).

Rusya'da eğitim okul öncesi, temel genel ve orta mesleki eğitim olmak üzere her insan için devlet tarafından garanti altına alınmıştır ve söz konusu bu eğitimler Rusya vatandaşlarından maddi bir istek talep edilmeden karşılanmaktadır (Krestinskaya, 2018, s. 503). Rusya Federasyonu'ndaki eğitimin temel ilkeleri, Rusya Federasyonu Anayasası 43. Maddesinde belirlenmektedir. Adı geçen bu maddeye göre;

1. Herkesin eğitim hakkı vardır.
2. Devlet veya belediye eğitim kurumları ve işletmelerinde okul öncesi, temel ve orta mesleki eğitimin verilmesini ve söz konusu bu eğitimlerin ücretsiz olmasını garanti etmektedir.
3. Herkesin rekabetçi bir temelde, bir eyalet veya belediye eğitim kurumunda ve bir işletmede ücretsiz olarak yükseköğrenim görme hakkı vardır.
4. Temel genel eğitim zorunludur. Söz konusu zorunlu olan eğitimi Ebeveynler, çocuklarına sağlamakla sorumludur.
5. Rusya Federasyonu, federal devlet eğitim standartlarını belirlemektedir ve çeşitli eğitim ve kendi kendine eğitim biçimlerini de desteklemektedir (Konstitutsiya RF, 2021, s. 1).

Eğitim Sistemi

Rus eğitim sisteminin bugünkü oluşumu, yapısı ve durumunu doğru bir şekilde inceleyebilmemiz için Rus eğitim sisteminin geçmişini de irdelememiz gerekmektedir. Bu nedenle, bu bölüm 3 alt başlığa ayrılmaktadır. İlk olarak, Rus eğitim sisteminin başlangıcı olan 1917 öncesi dönemi ele alınmaktadır. Daha sonra Sovyet dönemindeki reformlara ve o dönemki yeni eğitim sistemine değinilmektedir. Son olarak ise 1991'den günümüze Rus eğitiminin gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olan kurumları ve bu kurumların güncellenmesine genel bir bakış sunulmaktadır.

1917 Öncesi Eğitim Sistemi

Rusya, 17.yüzyılın ikinci yarısından sonra siyasi örgütlenme aşamasına girmiştir. O dönem içerisinde genellikle “Süleyman’ın Atasözleri”, “Sirakhov’un oğlu- İsa’nın Bilgeliği” gibi din derslerinin verildiği okul dışı eğitim sistemi mevcuttur. Ancak, söz konusu bu din derslerinin yapısının oluşumu 10. yüzyıla kadar gitmektedir.

Rusya’da din pedagojisinin oluşumu 988 yılında Hristiyanlığın kabul edilmesiyle başlamıştır. Adı geçen bu dinin doğru bir şekilde Rus halkına öğretilmesi ve diğer Slav bölgelerine yayılmasının sağlanması amacıyla kiliseler açılmıştır (Sitarov, 2004, ss. 87-88). Kiliselerde, rahipleri ve devlet görevlilerini eğitmek amacıyla 300 öğrenci kapasitesinde okul kurulmuştur. Yaroslov tarafından Novgorod’da kurulan bu okulda, Rus din pedagojisinin ve Rus milletinin kişilik yapısı ve ahlaki olarak erdemli bir yaşam tarzının temel nitelikleri öğretilmeye çalışılmıştır (Alekseyevich, 2019, ss. 210-211).

Rus topraklarında Slav Knezlikleri, 11. ve 13. yüzyıllarda Moğol-Tatar boyunduruğu altında kısmi egemenlik şeklinde ömrünü sürdürmüştür. Bu dönemde, Rus eğitim yapısının odak noktası manastırlardır ve bu manastırlarda okuma, yazma ve el sanatları öğretilmiştir (Alekseyevich, 2019).

Rusya’da okul sisteminin oluşumu Patrik Filaret yönetimi ile 17. yüzyılda başlamıştır. Ancak, bu dönemde ulusal okul sistemi gelişmemiştir ve bu durum Aydınlanma Çağı dönemine kadar sürmüştür. Başka bir ifade ile ulusal okul sisteminin gelişimi Aydınlanma Çağı dönemi ile başlamıştır. Söz konusu bu dönemde Rus eğitim sistemi, Batı Avrupa modeli tarafından yönlendirilen bir devlet eğitim sistemine doğru yönelmiştir. Yani, yerli eğitimin Batılılaşmasına yönelik bir eğilim söz konusudur. Bu eğilime, başta Ortodoksluğun temel ilkelerine aykırı olarak gören din adamları karşı çıkmıştır. Rus Çarlığı, bu durum nedeniyle eğitim reformlarına önyargılı davranarak yeni eğitim reformlarını zorlaştırmıştır (Sitarov, 2004, ss. 105-106). Ancak, söz konusu bu durum 18. yüzyıla kadar sürmüştür.

Rusya’da 17. yüzyılda özellikle din adamlarının karşı çıkmış olduğu ve Çar tarafından zorlaştırılan eğitim reformları, 18. yüzyıl ile birlikte dönemin konjonktürel yapısına göre değişime gitmiştir. Söz konusu bu değişimin en önemlisi Rus eğitim sisteminin laikleşme sürecidir. Ancak, Rusya Çarlığı bu sürece ihtiyaçtan dolayı geçmiştir. 18. yüzyılın başında Rus Çarlığı’nda, ekonomik ve sosyal dönüşümler yaşanmaya başlamıştır. Fakat, bu dönüşüme

sağlıklı bir şekilde geçilebilmesi için çok sayıda işinde uzman ve nitelikli eğitilmiş bireylere ihtiyaç duyulmuştur (Alekseyevich, 2019).

18. yüzyılda Rus eğitim sisteminde sadece kimlik yenilenmesi gerçekleşmemiştir. Aynı dönemde, yeni eğitim kurumları oluşturulmuştur. Bu kapsamda; mühendislik, denizcilik, mimarlık, öğretmenlik ve "Matematik ve Seyrüsefer Bilimleri" adı altında ilkokullar kurulmuştur. Adı geçen bu yeni kurumlar kamu ve özel olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle devlet ilkokulları genel nüfusun erişebileceği, 10-15 yaş arası çocukları kapsayan ve işletmelerde alt hizmet personeli yetiştirmek için kurulan okullardır. Daha sonra bahsedilen ilkokullar meslek eğitimi için hazırlık aşaması olarak görülmüştür. Bu nedenle, okulların eğitim programı okuma, yazma, aritmetik ve geometri derslerini içermiştir (Sitarov, 2004).

Ayrıca, Rusya'da ilkokullar ile birlikte ordu ve donanmanın alt askeri personeli yetiştirmek için tasarlanan garnizon ve bahriye okulları da açılmıştır. Aynı zamanda yükseköğretim kurumları ve üniversiteler de kurulmuştur. Kısaca, Rus Çarlığı dönemindeki eğitim sistemi, genç kuşağa öğretmek için geleneksel biçim ve yöntemlere odaklanan ve geleneksel olarak sabit eğitim programlarını kullanan, düzensiz bir eğitim sistemidir (Alekseyevich, 2019).

Sovyet Dönemi Eğitim Sistemi

Bolşevik devrimi sonrası Sovyet Rusya'sında yaşanan "kültür devrimi" Sovyetlerin eğitim sistemini etkilemiştir. İlk olarak 16 Ekim 1918 tarihli Merkez Yürütme Komitesi'nin bir kararnamesi ile birleşik bir işçi okulu oluşturulmuştur. Sovyet Rusya'sı 1920'li yıllarda 5 ve 7 yıllık eğitim planı başlatmıştır ve söz konusu bu planlamalarla özellikle ilköğretim ve mesleki eğitim alanında önemli gelişim sağlanmıştır.

1926 yılında Sovyetler 'deki eğitim reformları öncelikle eğitimin yapısı ve içeriği ile ilgili olarak sadece niceliksel değil aynı zamanda niteliksel değişiklikler de meydana getirmiştir. Ayrıca, bu reformlar ile üç yıllık bir eğitim süresi olan teknik okullar ana mesleki eğitim türü haline getirilmiştir (Alekseyevich, 2019).

Bu dönemde, Sosyalist Sosyal Bilimler Akademisi, K. Marx ve F. Engels Enstitüsü ve Kırmızı Profesörler Enstitüsü dâhil olmak üzere çeşitli profillerde birçok araştırma kurumu oluşturulmuştur. Eğitim faaliyetleri Komünist Parti Merkez Komitesinin ilgili bölümü tarafından yönetilmiştir. Yapılan reformlar sonucunda "Sovyet Bilimi" birçok alanda dünya düzeyine ulaşabilmiştir.

1984 yılında, günümüzdeki genel eğitim ve mesleki okullar ile ilgili Rusya Eğitim Sistemini de etkilemiş olan reform metni kabul edilmiştir. Temel Yönergeler olarak adlandırılan bu metin, ilkokulu 6 yaşında başlatırken, ortaöğretimi 10 yıldan 11 yıla çıkarmıştır. Ayrıca, 10. veya 11. sınıflara ulaşan Rus gençlerin, gelecekteki meslekleri için bilinçli seçimlerine odaklanan işgücü eğitimi de düzenlenmiştir (Dneprov, 2011).

Rusya Federasyonu Dönemi Eğitim Sistemi

Rusya Federasyonu, 1991 yılının son ayında Sovyetler Birliği'nin lağvedilmesi sonrası yeniden siyasi olarak örgütlenen bir devlettir. Adı geçen bu devlet, Sovyetler Birliği'nin lağvedilmesi sonrası adeta "sudan çıkmış balığa" dönmüştür. Söz konusu bu durum, Rusya Federasyonu'nda bir süre siyasi, ekonomik ve sosyal anlamda çöküntüye uğranılmasına sebep olmuştur. Bu çöküntü atmosferi, eğitim sistemini neredeyse ortadan kalkma durumuna getirmiştir. Ancak Rusya tarihsel olarak eğitim yapısına önem veren bir yapıya sahip olmasından dolayı eğitim sisteminin çöküşüne izin vermemiştir. Bunun için de ilk olarak 1992 yılında "Eğitim Yasası"nı yürürlüğe koymuştur. (Dneprov, 2011, s. 133).

Rusya eğitim sisteminin oluşumu ve gelişimi açısından öncü bir düzenleme olan Eğitim Yasası, 1996 yılında "Yüksek ve Lisansüstü Eğitim Yasası", 2002 yılında Rusya'nın piyasa ekonomisine tamamen geçmesi, 2003'te Bolonya sürecine katılımı gibi düzenlemeler ile günümüzdeki Rusya eğitim sisteminin kolonu olmuştur. Söz konusu bu kolonun güçlendirilmesi adına 2012 yılında "Federal Eğitim Yasası" çıkarılmıştır (Koçkar, 2019, ss. 74-76).

Rusya Federasyonu'ndaki eğitimin temel ilkelerini belirleyen "Federal Eğitim Yasası"dır. Adı geçen bu yasada; "Eğitim, sosyal açıdan önemli bir fayda olan ve bir kişinin, ailenin, toplumun ve devletin çıkarları doğrultusunda yürütülen tek amaçlı bir yetiştirme sürecidir. Söz konusu bu süreçte bir kişinin entelektüel, ruhsal, ahlaki, yaratıcı, fiziksel ve mesleki gelişim amacıyla belirli bilgi, beceri, deneyim ve yetkinliğini sağlamaktır" (Vladimirovna, 2016).

Federal Eğitim Yasası, Rusya'daki eğitim sisteminde bir dizi reformlar başlatmıştır. Söz konusu bu reformlar ile her yaşta eğitimin alınması, eğitim kurumlarının özerk niteliğinin korunması gibi düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, eğitime yüksek bütçe ayrılarak üniversitelerin tüm yetki ve denetimi Federal Eğitim ve Bilim Bakanlığına devredilmiştir (Federal'nyy Zakon, No 273).

Federal Eğitim Yasasında Rusya'daki eğitim seviyesi tanımlanmıştır. Bu bağlamda Rusya'da eğitim sistemi; Okul öncesi, Genel ve Yüksek Öğretim olmak üzere 3 halkadan oluşmaktadır (Baffet, 2018, s. 1). Okul öncesi ile ilgili ayrıntılı bilgiler 4. bölümünde anlatılacaktır. Bu çerçevede, bu bölümde Rusya'daki eğitim sisteminin diğer halkaları açıklanacaktır.

Bu bağlamda ilk olarak Genel Eğitim, Sovyetlerin son başkanı Gorbaçov dönemi öncesinde (1985) on yılı kapsamaktayken, daha sonra on bir yıllık bir öğrenim süresine göre dönüşmüştür ve bu eğitim süresi Rusya tarafından mecbur kılınmıştır (Koçkar, 2019, s. 17). Bu aşamada ayrıca, Mesleki Eğitim sistemi de yer almıştır. Rusya tarafından mecbur edilen eğitim sistemi kendi bünyesinde 3 dönemden oluşmuştur ve bunlardan ilki, okul öncesi eğitim sonrası başlanılan ilköğretim dönemidir.

Söz konusu bu dönem, 1. sınıftan başlanılarak 5. sınıfa kadar sürmektedir. İkinci dönem ilkokulun devamı ortaokul olarak adlandırılır ve 10. sınıfa kadar devam etmektedir. Son dönem ise 10. ve 11. sınıfları içeren lise dönemidir (Gosuslugi, t.y). Öğrenciler, bu süreci, 17-18 yaşında bitirmektedir (Koçkar, 2019). Rus öğrenciler zorunlu bu eğitim süresi boyunca ücret ödemediği için eğitim alma hakkına sahiptir (consultant.ru, 2021). İkinci halkada yer alan diğer eğitim modeli Mesleki Eğitim sistemi, Meslek Liseleri ve Meslek Yüksek Okulları'ndan oluşmaktadır.

Rusya'da genel eğitimde, kişinin entelektüel, ahlaki, duygusal ve fiziksel gelişimi amaçlanmaktadır. Ayrıca, söz konusu bu eğitim programında öğrenciler meslek seçimini yaparak kendilerini geleceğe hazırlamaktadır. Mesleki Eğitim sistemi ise öğrencilerin geleceklerini şekillendiren bir eğitim modelidir. Mesleki eğitim programlarına katılmak için herhangi bir giriş sınavına girmek gerekmemektedir. Söz konusu bu eğitim, Üniversite seviyesinde olmayan bir eğitimidir ve akademik derece kazandırmamaktadır. Bu eğitim programı Türkiye'deki ön lisans programına benzemektedir. Programı tamamlayanlar önünde 2 seçenek mevcuttur: Bunlardan birincisi, mesleki faaliyetlere devam etmek, diğeri ise üniversite seviyesinde yükseköğrenim kurumlarına girme yolunu aramaktır (rbg24.ru, 2016).

Üçüncü halka, Yükseköğretim aşamasıdır. Söz konusu bu aşama; Uzmanlık, Yüksek Lisans, Doktora, Uzmanlık Eğitimi ve Sanatta Yeterlilik olarak yapılandırılmıştır (Baffet, 2018).

Rusya Federasyonu'ndaki eğitim sistemini, çeşitli ve farklı bileşenlerden oluştuğu için kısaca tanımlamak zordur. Bu bakımdan bu bölüme kurumlar

üzerinden ağırlık verilmiştir ve söz konusu bu kurumlar Rusya Federasyonu eğitim sisteminin ana halkasıdır. Kısaca Rusya'daki Eğitim kurumlarında, eğitim organizasyonları özel olarak geliştirilmiştir ve bu eğitim kurumları planlar ve kurallar çerçevesinde yürütülmektedir.

Rusya'da Okul Öncesi Eğitim

Çocukların ilk öğretmeni ebeveynleridir ve bu ebeveynler çocuklarını bebeklik döneminden itibaren fiziksel, zihinsel ve ahlaki yönden eğitmek ile sorumludurlar. Okul öncesi eğitim organizasyonları, ailelere eğitiminin bir sonraki aşamasında ve bilgi edinmede yardımcı olmak için tasarlanmaktadır. Söz konusu bu eğitim organizasyonu, Rusya'da dinamik bir şekilde sürekli güncellenmekte, değiştirilmekte ve geliştirilmektedir. Bu bağlamda, Rus okul öncesi eğitim sistemi tarihsel bir süreç çerçevesinde bu bölümde değerlendirilmektedir.

Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Süreci

Rusya'da okul öncesi eğitim kurumu ilk defa 1863 yılında Petersburg'da açılmıştır. Söz konusu bu yeni eğitim kurumu "Halk Anaokulu" adıyla nüfusun alt tabakalarındaki kent sakinlerinin çocukları için kurulmuştur ve ailelerden bu eğitimin karşılığında maddi bir ödenek alınmamıştır. Eğitim sistemindeki bu yeni kurum yapısı özel sektörün ilgisini çekerek aynı dönem içerisinde Simonovich aydınlarının çocukları için ücretli özel bir anaokulu açılmıştır (Yadeshko ve Sokhina, 1978, s. 429).

Okul öncesi eğitim kurumu 20. yüzyılın başlarından itibaren ücretli ve ücretsiz olmak üzere oldukça fazla sayıda açılmıştır. Açılmış olan bu anaokulları, Rusya'da okul öncesi eğitim metodolojisinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Söz konusu bu gelişmeler, okul öncesi çocuklarına eğitim biçimleri ve yöntemleri hakkında sistematik notların yayınlandığı ilk derginin oluşturulmasının zeminini hazırlamıştır. Atfedilen ilk dergi, "Anaokulu" adıyla Simonovich tarafından düzenlenmiştir. Dergi, Avrupa ülkeleri dahil olmak üzere birçok devlette yayımlanmıştır ve yayımlanan bu metinlerde okul öncesi çocukların nasıl eğitilmesi gerektiği konusunda bilgi verilmiştir (Sevast'yanova, 2018, s. 1).

Okul öncesi çocukların ilk eğitiminin teşviki için 1871 yılında St. Petersburg Derneği kurulmuştur. Dernek, eğitimciler için kurslar ve konferanslar düzenlemiştir. Söz konusu bu çalışmaların neticesinde 1914'te ülkede 150 anaokulu açılmıştır. O dönem içerisinde ülkede siyasi yapı değişmiştir. Bolşevik ihtilali ile birlikte Rus Çarlığı'nın yıkılması ve daha sonra kurulan

sistemin ideolojisi okul öncesi eğitim kurumlarının da artmasına sebep olmuştur. Netice olarak, anaokulu sayısı 1917'de 280, 1918 yılında 400 ve 2020'de 4.723'e yükselmiştir (Balandina, 2018, s. 1).

Sovyetler Dönemi Okul Öncesi Eğitim

Rus tarihi açısından 1917 Bolşevik Devrimi önemli bir olaydır. Adı geçen bu devrim, Slav topraklarında siyasi, ekonomi, ideoloji ve sosyal yaşam konusunda siyasi yönetim değişikliğine neden olmuştur. Başka bir ifade ile Rus Çarlığı yıkılmış ve daha sonra yerine Sovyetler Birliği kurulmuştur. Rusya'daki söz konusu bu siyasi örgütlenme değişimi eğitim sisteminde de bir takım reformlara neden olmuştur. Bu reformlar, Sovyet sisteminin benimsemiş olduğu komünist ideoloji bağlamında kurgulanmıştır. Ayrıca, Türkiye'deki köy okulları yapısı gibi komünist ideoloji çerçevesinde sosyal yaşamı düzenlemek adına politeknik eğitimler de verilmiştir (Aleksyevich, 2019, ss. 207-208).

Sovyetler 'de eğitim sistemi okul öncesi eğitim, genel ve mesleki ortaöğretim, uzmanlık ve yükseköğretim kurumlarından oluşmaktadır. Bu bağlamda okul öncesi kurumlar, devlet eğitim sisteminin ilk halkası durumundadır (Yadeshko & Sokhina, 1978). Söz konusu bu eğitim sisteminin başlangıcı, 20 Aralık 1917'de "Okul Öncesi Eğitim Bildirgesi"nin kabul edilmesi ile atılmıştır. Adı geçen bu belgede, okul öncesi eğitim alma yaşına ulaşmış tüm çocuklar için eğitimin ücretsiz bir şekilde karşılanacağı beyan edilmiştir. Bu durum sonrasında yukarıda belirttiğimiz okul öncesi kurumlarının hızlıca artması, söz edilen bu belgenin kabul edilmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu çerçevede, 1918'de okul öncesi kurum sayısı ile 1920 yılında kurulan anaokulu sayısının yaklaşık olarak 12 kat artmasını "Okul Öncesi Eğitim Bildirgesi" nin bir sonucu olarak ifade edebiliriz (Sevast'yanova, 2018).

"Okul Öncesi Eğitim Bildirgesi" nin kabul edilmesinden 1 yıl sonra Moskova Devlet Üniversitesi'nde okul öncesi bölümü olan bir pedagoji fakültesi kurulmuştur. Daha sonra adı geçen bu fakülte, Moskova Devlet Pedagoji Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür (Yur'yevna, 2016).

İlk "Anaokulu Çalışma Programı" 1934'te yayımlanmıştır. Daha sonra okul öncesi kurumların işleyişinin yapısını ve özelliklerini belirleyen "Anaokulu Şartı" ve "Anaokulu Öğretmenleri Kılavuzu"1938 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yürürlüğe giren metinlerin içerisinde çocukların eğitim pedagojisi bölümlerine de yer verilmiştir (Sevast'yanova, 2018).

2.Dünya Savaşı sonrası yıllarda, çocukların iki aylıktan itibaren kabul edildiği bir anaokulu ortaya çıkmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük neden, savaş döneminde oluşan ekonomik enkazın kaldırılması amacıyla insan gücüne duyulan ihtiyaçtır. Kadınları savaşın harap ettiği ekonomiye dâhil etme ve onlara eğitim ve kariyer gelişimi için gerekli koşulları sağlama ihtiyacı, okul öncesi eğitim sistemini dönemin şartları gereği güncellenmeye gitmiştir (Bodrova vd., 1989).

1960'larda, ülkedeki okul öncesi kurumların çalışmalarında tek zorunlu belge haline gelen kapsamlı bir anaokulu eğitim programı oluşturulmuştur. Sovyet Pedagojik Bilimler Akademisi'ndeki okul öncesi eğitim araştırma enstitüsü tarafından hazırlanan bu belge, okul öncesi kurumların nasıl çalışması gerektiği ile ilgili olarak yürürlüğe girmiştir. 1980'lerde bu belgenin yerini Model Anaokulu Eğitim ve Öğretim Programı almıştır. 1960 yılında kabul edilen yönetmelik "Okul öncesi çocuklar için birleşik bir komünist yetiştirme sistemini uygulamak" amacıyla oluşturulduğunu belirtirken (Yur'yevna, 2016), 1980'li yılın sonunda kabul edilen metinde ise, 1960'lı yıllardaki ideolojik saplantıların giderildiği görülmüştür. Bu durumun temel nedeni, o dönemki Sovyet Lider Gorbaçov'un kabul etmiş olduğu Glastnost (Açıklık) ve Perestroyka (Yeniden Yapılandırma) reformlarıdır.

Günümüzdeki Okul Öncesi Eğitim

1989 yılında, okul öncesi eğitim sisteminin güncellenmesini sağlayan "Okul Öncesi Eğitim Kavramı" kabul edilmiştir. Adı geçen bu kavramın uygulanması adına bir takım yasal mevzuatların oluşturulması gerekmiştir. Nitekim, okul öncesi eğitim kurumlarının temel işlevleri olarak çocukların fiziksel sağlıklarının korunması ve güçlendirilmesi, zihinsel ve kişisel gelişimlerinin sağlanması olarak tanımlanan "Okul Öncesi Kurumlar Geçici Yönetmeliği" kabul edilmiştir. 1992 yılında kabul edilen bu yönetmelik ile okul öncesi eğitim kurumlarının yasal statüsü, işlevleri ve sorumlulukları belirlenmiştir (Yur'yevna, 2016, ss. 16-17).

Rusya Eğitim Bakanlığı, 2 ay ile 3 yaş ve 3 ile 7 yaş arasındaki çocukların okul öncesi eğitime ulaşması adına bir dizi önlem paketleri devreye sokmaktadır. Moskova merkezli başlatılan "Çocuklu Aileler İçin Destek" projesi, Rusya Eğitim Bakanlığı tarafından söz konusu devreye sokulan önlem projelerinden biridir. Adı geçen bu önlem projesinin temel amacı, okul öncesi çocukların ebeveynleri için ücretsiz olarak destek ve yardım sağlanan danışma merkezlerinin kurulmasıdır. Rusya Eğitim Bakanlığı, bu tür danışma

merkezlerinin oluşturulması için okul öncesi eğitim programları uygulayan eğitim kuruluşlarına teknik ve uzman destek sağlamaktadır (Minprosveshcheniya Rossii, 2021).

Rusya'da 2021 verilerine göre yaklaşık olarak 7,6 milyon okul öncesi çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların 6,08 milyonu kentsel alanlarda ve 1,49 milyonu ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Söz konusu bu çocukların okul öncesi eğitim alabilmeleri için yaklaşık olarak 47,8 bin anaokulu kurulmuştur. Bu okulların 25,9 bini kentsel alanlarda ve 21,8 bini ise kırsal kesimlerde yer almaktadır. Özellikle 3 ile 7 yaş arasındaki çocuklara okul öncesi eğitim sağlanması adına kurulan eğitim kurumunun oranının %99,08 (Minprosveshcheniya Rossii, 2021) olması, Rusya'nın okul öncesi eğitime vermiş olduğu değeri göstermektedir.

Sonuç

Rusya Federasyonu'ndaki eğitim sistemi, devlet eğitim standartları ve bunları uygulayan eğitim ağı tarafından düzenlenen, denetim ve yönetim organlarına bağlı birbirinden bağımsız kurumlardan oluşan bir dizi eğitim programından oluşmaktadır.

Söz konusu bu eğitim programlarının oluşumu ve gelişimi, Rus tarihinin her aşaması dikkate alınarak analiz edilmelidir. Bu bağlamda, Rus eğitim sisteminin gelişim sürecinin en net bir şekilde fotoğrafını çekmek için, o ülkedeki söz konusu eğitim sisteminde devam eden reformların mantığı takip edilmelidir.

Sovyetler öncesi dönemde adı geçen sistem tek bir kişinin belirlediği ve başlattığı bir yapıyken, daha sonraki dönemde Sovyetlerin benimsemiş olduğu devlet ütopyasına göre kendi ideallerini, ilkelerini ve sosyal yaşam koşullarını yansıtan bir sisteme dönüşmüştür. Günümüzde ise uluslararası sistemin konjonktür yapısı ve teknolojik gelişmişliğe göre yeniden düzenlenerek eğitim sistemi güncellenmiştir ve bu reform süreci özellikle dünyada gerçekleşen olaylara göre yeniden düzenlenebilmektedir. Bu bakımdan, Aralık 2019'da Dünya'yı etkisi altına alan küresel salgın süreci ve sonrası Rus eğitim sistemindeki reformların olup olmadığının veya reformların neleri kapsadığının incelenmesi, incelenmesi gereken başka bir konudur.

Rusya Federasyonu, okul öncesi eğitim kurumlarını ana eğitim rezervlerinden biri olarak görmektedir. Bu durumun temel nedeni, genellikle 3 ile 7 yaş arası okul öncesi çocuklar için bir eğitim kurumu olmasıdır. Söz konusu bu eğitim yapısında, okul öncesi çocuklarda genel bir kültürün oluşturulması, fiziksel,

ahlaki ve kişisel niteliklerin geliştirilmesi ve eğitim faaliyetleri için ön koşulların oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca, çocukların akranlarıyla iletişim kurma becerilerini geliştirmek ve ebeveynlerinin istihdam sorununa kamusal bir çözüm aramak için tasarlanmaktadır. Ayrıca çocukların okuma-yazma ve aritmetik becerileri kazanmasını da sağlamaktadır.

Kaynakça

- Alekseyevich, S. V. (2019). *Istoriya Obrazovaniya v Rossii: dosovetskiy i sovetskiy periody. Znaniye. Ponimaniye. Umeniye.* No:1. 201-211.
- Baffet, D. (2018). *Sovremennaya Sistema Obrazovaniya v Rossii.*
<http://newspolitics.ru/sovremennaya-sistema-obrazovaniya-v-rossii.html/>.
(Erişim tarihi: 01.10.2021)
- Balandina, A. (27.09.2018). *Fabrika Shlifovke: zachem Rossii Detskiye Sady.*
<https://www.gazeta.ru/social/2018/09/25/11997355.shtml/>. (Erişim tarihi: 04.10.2021)
- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı: Nüfus Bölümü
(02.10.2021).
https://countrysometers.info/ru/Russian_Federation#population_density/.
(Erişim tarihi: 02.10.2021)
- Bodrova E. B., Davydov, B. & Sterkina, P. (1989). *Opyt Postroyeniya Psikhologo-pedagogicheskoy kontseptsii doshkol'nogo vospitaniya.* Publikatsii VSHE. No:3.
consultant.ru (01.09.2021). *Doshkol'noye Obrazovaniye.*
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_140174/f9d3e8f84b9df44048ffe94083eebf76a34bf6a3/. (Erişim tarihi: 02.10.2021)
- Dneprov, Э. Д. (2011). *Noveyshaya Politicheskaya Istoriya Rossiyskogo Obrazovaniya: Opyt I Uroki.* Moskova: Marios.
- Federal'nyy Zakon (01.09.2021).
http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_140174/27f9ddea0cccf9a6b90bb2cb8b545d436f18157b/. (Erişim tarihi: 02.10.2021)
- Gosuslugi, (t.y). *Sistema Obrazovaniya v Rossii.*
https://www.gosuslugi.ru/situation/obtain_education/education_system_in_Russia/. (Erişim tarihi: 04.10.2021)

- Gümüş, A. T. (2012). *Eğitim Hakkının Dönüşümü*. Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 3(1). 119-134.
- Koçkar, R. (2019). *Rusya'da Eğitim Sistemi ve Açık ve Uzaktan Öğrenmenin (AUÖ) Başlangıcından 2019 Yılına Kadar Gelişimi*, Yüksek Lisans, Anadolu Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Konstitutsiya RF (19.09.2021). <https://constitutionrf.ru/rzd-1/gl-2/st-43-krf/>. (Erişim tarihi: 01.10.2021)
- Krestinskaya, L. V. (2018). K Voprosu O Kodifikatsii Norm Ob Administrativnoy Otvetstvennosti Za Narusheniye Zakonodatel'stva Rossiyskoy Federatsii Ob Obrazovanii. *Vestnik Omskoy yuridicheskoy akademii*, 15(4). 502-506.
- Mikhaylovna, B. (2012). Sistema Obrazovaniya v Rossiyskoy Federatsii. *Pedagogicheskoye Masterstvo: materialy* içinde. O.A. Shul'g, Moskova: Molodoy Uchenyy, 77-80.
- Minprosveshcheniya Rossii (2021). Doshkol'noye Obrazovaniye. https://edu.gov.ru/activity/main_activities/preschool_education. (Erişim tarihi: 11.10.2021)
- Nikolaevna, D. A. (2015). Pravo Na obrazovaniye kak odno iz konstitutsionnykh prav cheloveka. *Gosudarstvo i pravo* içinde. Akhmetova Galiya Zufarovna. Kazan': Molodoy Uchenyy, 909-911.
- rbg24.ru (04.01.2016). *Rusya'nın Eğitim Sistemi Nasıl?*. <https://rbg24.ru/news/rusyanin-egitim-sistemi-nasil-1279.html>. (Erişim tarihi: 03.10.2021)
- Sevast'yanova, M. (27.09.2018). *My prikhodim v detskiy sad, ili Istoriya doshkol'nogo obrazovaniya v Rossii*, <https://activityedu.ru/Blogs/preschool/my-prihodim-v-detskiy-sad/>. (Erişim tarihi: 03.10.2021)
- Sitarov, B.A. (2004). *Didaktika*. Moskova: Akademiya
- Vladimirovna, T. Y. (2016). Sovremennaya Sistema Obrazovaniya v RF, *Tsentr sotsial'no-gumanitarnogo obrazovaniya*, 7, 1-18.
- Yadeshko, V. I. & Sokhina, F. A. (1978). *Doshkol'naya Pedagogika*. Moskova: Prosveshcheniye.
- Yur'yevna, P. L. (2016). Istoriya Razvitiya Doshkol'nogo Obrazovaniya v Rossii. *Obrazovatel'naya Sotsial'naya Set*, 1-21.